

Examen HAVO 2025

tijdvak 2
woensdag 18 juni
13.30 - 16.30 uur

Nederlands

Bij dit examen hoort een bijlage.

Dit examen bestaat uit 39 vragen.
Voor dit examen zijn maximaal 61 punten te behalen.
Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Beantwoord de open vragen in correct Nederlands.
Geef niet meer antwoorden (zinnen, redenen, voorbeelden e.d.) dan er worden gevraagd. Als er bijvoorbeeld één zin wordt gevraagd en je antwoordt met meer dan één zin, dan wordt alleen de eerste zin in de beoordeling meegeteld.

Deel 1

Tekst 1 Dierenliefhebbers moeten eigenlijk geen huisdier nemen

“Huisdieren zijn er om het lot van hun baas te verlichten.” (regels 12-13)

1p 1 Welk bewijs voor deze uitspraak wordt in alinea 2 gegeven?

In alinea 2 klinken enkele verwijten door richting huisdierbezitters.

1p 2 Welk verwijt klinkt **niet** door in alinea 2?

Huisdierbezitters

A gaan vooral uit van hun eigen belang en niet dat van hun huisdier.

B houden te weinig rekening met de lange termijn als ze een huisdier nemen.

C laten het welzijn van hun huisdier afhangen van geluk of pech.

D zijn onvoldoende kritisch op de herkomst van hun huisdier.

Volgens alinea 4 kan de verhouding tussen baasje en huisdier worden omschreven als een “tedere dictatuur” (regel 56).

2p 3 Leg uit wat hier met “tedere dictatuur” wordt bedoeld.

Neem de nummers uit onderstaande zin over en zet je antwoord daarachter.

Huisdieren worden weliswaar ...(1)..., maar zijn toch ...(2)... .

“Op straat wandelen anatomische drama’s die voor honden doorgaan” (regels 63-65)

1p 4 Wat wordt hier bedoeld met “anatomische drama’s”?

Geef geen voorbeelden. Baseer je antwoord op alinea 4.

1p 5 Welke van onderstaande zinnen geeft de inhoudelijke tegenstelling tussen alinea 3 en 4 het best weer?

A We geloven graag dat huisdieren het veel beter hebben dan dieren in gevangenschap, maar dat is niet terecht.

B We kunnen soms jaloers worden op het leven van huisdieren, maar geen mens zou werkelijk een huisdier willen zijn.

C We vinden dat we goed voor onze huisdieren zorgen, maar we zien het achterliggende dierenleed over het hoofd.

D We zien huisdieren graag als ontwikkelde dieren, maar in feite zijn ze steeds verder achteruitgegaan.

Hieronder staan drie citaten uit alinea 4 waarin een kritische lezer een drogreden kan herkennen:

- 1 “blijft de verhouding vergelijkbaar met die van een sultan tot zijn favoriete slavin” (regels 53-55)
- 2 “Welk mens zou voor zo’n lot kiezen?” (regels 56-57)
- 3 “Toch worden intelligente, gevoelige wezens gedwongen tot levenslange verveling.” (regels 57-60)

2p **6** Geef per citaat aan van welke van de onderstaande drogredenen er sprake is.

Noteer de nummers van de citaten en schrijf je antwoord daarachter.
Let op: er blijven twee drogredenen over.

- bespelen van het publiek
- cirkelredenering
- onjuist beroep op autoriteit
- overdrijven van de voor- en nadelen
- verkeerde vergelijking

“De huidige honden zijn veel te dom voor dit soort streken en hebben ook geen ruimte de intelligentie die hun nog rest werkelijk te gebruiken.”
(regels 87-91)

Alinea 4 noemt hiervoor twee mogelijke oorzaken.

1p **7** Citeer uit alinea 4 een woordgroep van maximaal vijf woorden waarin beide mogelijke oorzaken worden genoemd.

“Eigenlijk zou het van dierenliefde getuigen geen hond, kat, vogel of konijn meer te nemen.” (regels 101-103)

In alinea 4 tot en met 6 wordt bij dit standpunt een argumentatie gegeven.

1p **8** Welke van onderstaande zinnen vat deze argumentatie het best samen?
Het houden van huisdieren

- A** betekent dat de mens zichzelf boven het dier plaatst, terwijl dieren net zo goed intelligente en gevoelige wezens zijn.
- B** gaat gepaard met dwang en machtsmisbruik, waardoor de dieren fysiek en mentaal steeds verder achteruitgaan.
- C** is bezwaarlijk vanwege de gevangenschap en verveling, en strookt niet met hoe dieren eigenlijk bedoeld zijn.
- D** is voor zowel mens als dier uiteindelijk doelloos, en moreel verwerpelijk vanwege de afgestompte en misvormde dieren die zo ontstaan.

Stel, je krijgt van je docent de opdracht om een werkstuk te maken over de voor- en nadelen van huisdierbezit. Tekst 1 gebruik je om op zoek te gaan naar voordelen voor de huisdierbezitter en nadelen voor het huisdier.

- 3p 9 Wat zijn voordelen van huisdierbezit voor het baasje en nadelen van huisdierbezit voor het huisdier?

Neem uit onderstaande tabel de nummers over en zet je antwoord daarachter. Baseer je antwoord op alinea 2 en alinea 6 van tekst 1. Twee antwoorden zijn al gegeven

voordelen huisdierbezit voor het baasje	nadelen huisdierbezit voor het huisdier
(1) Huisdieren kunnen het lot van hun baas verlichten.	(4) De dieren kunnen een dubieuze herkomst hebben.
(2)	(5)
(3)	(6)

Je bent benieuwd of de voorspellingen uit alinea 2 van tekst 1 zijn uitgekomen. Daarom lees je twee artikelen die zijn verschenen na afloop van de coronapandemie. Delen van deze artikelen staan in tekstfragment 1 en 2.

- 1p 10 Welke voorspelling uit alinea 2 van tekst 1 is volgens tekstfragment 1 uitgekomen voor honden en katten?

- 2p 11 In hoeverre is de voorspelling over asielen uit alinea 2 van tekst 1 uitgekomen volgens tekstfragment 2?

De voorspelling uit alinea 2 is

- A helemaal niet uitgekomen, omdat er niet veel mensen zijn die hun in coronatijd aangeschafte volwassen honden en katten naar het asiel kwamen brengen en corona geen invloed heeft gehad op de toestroom van knaagdieren, konijnen en kittens.
- B inderdaad uitgekomen, omdat er veel knaagdieren, konijnen en kittens bij de asielen zijn binnengebracht en deze toestroom duidelijk te verklaren is door de toename van coronadieren.
- C meer niet dan wel uitgekomen, omdat er weinig volwassen honden en katten naar het asiel werden gebracht en het onzeker is of corona een rol heeft gespeeld in de toestroom van teruggebrachte knaagdieren, konijnen en kittens.
- D meer wel dan niet uitgekomen, omdat er weinig grote dieren als honden naar het asiel werden gebracht, maar wel veel kleine dieren zoals knaagdieren, konijnen en kittens, en deze toename duidelijk te verklaren is door corona.

Deel 2

Tekst 2 Waarom zijn juist vrouwelijke thrillerschrijvers zo succesvol?

“Vreemd genoeg wordt er in Nederland door de andere schrijvers en recensenten uit de literaire wereld nog altijd neergekeken op de door een vrouw geschreven psychologische thriller.” (regels 23-28)

- 1p 12 Waarom is het vreemd dat er in Nederland nog altijd wordt neergekeken op dergelijke boeken, gelet op alinea 1 en 2?

Het is vreemd, omdat Nederlandse psychologische thrillers van vrouwelijke schrijvers

- A de Engelstalige boeken qua verkoopcijfers overtreffen.
- B een wezenlijke rol spelen binnen het Nederlandse boekenvak.
- C populairder zijn dan vergelijkbare boeken in het Engels.
- D sneller op de markt komen dan boeken uit andere genres.

In alinea 3 staan negatieve typering van vrouwelijke thrillerschrijvers en hun boeken.

- 3p 13 Citeer uit alinea 3 drie negatieve typering van deze **boeken** en drie negatieve typering van deze **schrijvers**.

Neem de nummers uit de tabel over en zet je antwoord daarachter.
Let op: je mag ieder citaat maximaal een keer geven.

boeken	(1a)
	(1b)
	(1c)
vrouwelijke thrillerschrijvers	(2a)
	(2b)
	(2c)

In alinea 4 tot en met 7 staan ook neutrale omschrijvingen van boeken van vrouwelijke thrillerschrijvers.

- 2p 14 Citeer uit alinea 4 tot en met 7 twee verschillende woord(groep)en die worden gebruikt om deze boeken op neutrale wijze te omschrijven.
Gebruik per citaat maximaal vijf woorden.

“Waarom worden deze thrillers van vrouwelijke hand in Nederland met dedain bekeken?” (regels 53-55)

- 1p 15 Noteer een antwoord dat je op deze vraag kunt geven, gelet op alinea 5.

De tekst kan na de inleiding met onderstaande kopjes worden onderverdeeld in vijf opeenvolgende delen.

Deel 1: Vraagstelling over boeken van vrouwelijke thrillerschrijvers

Deel 2: Verklaring populariteit boeken van vrouwelijke thrillerschrijvers

Deel 3: Karakterisering boeken van vrouwelijke thrillerschrijvers

Deel 4: Maatschappelijke relevantie boeken van vrouwelijke thrillerschrijvers

Deel 5: Nederlandse boeken volgens Nederlandse experts

1p 16 Bij welke alinea begint deel 3?

1p 17 Bij welke alinea begint deel 5?

Een kritische lezer zou een kanttekening kunnen plaatsen bij de betrouwbaarheid van de uitspraken die worden gedaan in alinea 6.

1p 18 Welke kanttekening is te plaatsen bij de uitspraken in alinea 6?

In de tekst komen diverse mensen uit de boekenwereld aan het woord.

2p 19 Noteer voor elk van onderstaande personen of ze thrillers van vrouwelijke hand vooral positief of vooral negatief lijken te beoordelen, of dat ze een genuanceerd oordeel geven.

Neem de nummers van deze personen over en zet daarachter **positief**, **negatief** of **genuanceerd**.

1 Connie Palmen (alinea 3)

2 Tomas Ross (alinea's 3 en 15)

3 Sander Verheijen (alinea 5)

4 Elena Avanzas Álvarez (alinea's 11 en 12)

Uit alinea 13 kun je twee redenen afleiden om *domestic noir*-verhalen niet als "onbelangrijk geneuzel" (regel 158) te zien.

2p 20 Noteer deze twee redenen.

Geef antwoord in een of meer volledige zinnen en gebruik voor je totale antwoord niet meer dan 30 woorden.

In alinea 7 tot en met 13 worden boeken uit het *domestic noir*-genre en de schrijvers ervan besproken. Hieronder staan vijf uitspraken over dit genre en de schrijvers ervan.

2p 21 Noteer de nummers van de uitspraken en zet daarachter of de uitspraak volgens de tekst **juist** of **onjuist** is.

1 Boeken uit het *domestic noir*-genre beschrijven vaak situaties waarin vrouwen in de problemen komen door het gedrag van hun man.

2 Onderzoek laat zien dat vrouwen over het algemeen betere boeken schrijven dan mannen.

3 Juist de setting van boeken uit het *domestic noir*-genre is bepalend voor de impact die deze boeken op vrouwen hebben.

4 Het grootste verschil tussen door mannen en door vrouwen geschreven *domestic noir*-verhalen is de schrijfstijl ervan.

5 Boeken van vrouwelijke schrijvers zijn minder spannend dan boeken van mannelijke schrijvers.

- 2p **22** Welke omschrijving verwoordt het best de hoofdgedachte van tekst 2?
- A** De economische en maatschappelijke betekenis van boeken van vrouwelijke thrillerschrijvers zou door de literaire wereld meer op waarde moeten worden geschat.
 - B** Het Nederlandse lezerspubliek zou wat meer aandacht mogen hebben voor de kwaliteiten van vrouwelijke thrillerschrijvers van eigen bodem.
 - C** In Nederland bestaat binnen de thrillerwereld veel verdeeldheid over de eisen waaraan boeken van vrouwelijke thrillerschrijvers moeten voldoen.
 - D** Vrouwelijke thrillerschrijvers zijn in Nederland vanwege onterechte tegenwerking door de oude garde pas veel later serieus genomen dan in de Verenigde Staten.

Uit de tekst kunnen verschillende argumenten worden afgeleid die een positieve houding tegenover vrouwelijke thrillerschrijvers en hun boeken rechtvaardigen.

- 4p **23** Vat vier van deze argumenten samen.
Geef antwoord in een of meer volledige zinnen en gebruik voor je totale antwoord niet meer dan 30 woorden.

Hieronder staan vier uitspraken over de auteur van tekst 2.

- 2p **24** Noteer de nummers van de uitspraken en zet daarachter of de uitspraak volgens de tekst **juist** of **onjuist** is.
- 1 De auteur heeft kennis van het schrijven van thrillers van vrouwelijke hand.
 - 2 De auteur kan eigenbelang hebben bij het schrijven van deze tekst.
 - 3 De auteur laat merken dat ze veel andere thrillerschrijfsters persoonlijk kent.
 - 4 De auteur beschrijft eigen ervaringen met de negatieve benadering van vrouwelijke thrillerschrijvers in Nederland.

Stel, op school heb je tekst 2 gelezen. Daarin staan meerdere uitspraken over de verkoopcijfers en leesvoorkeuren. Je krijgt van de docent bron 1 om deze uitspraken te controleren.

Bekijk bron 1.

“De thriller van eigen bodem kan redding bieden voor het boekenvak”
(tekst 2, regels 14-16)

- 1p **25** Beargumenteer in hoeverre bron 1 deze bewering **wel** of **niet** bevestigt.
Ga ervan uit dat de gegevens uit deze bron nog actueel zijn.
Neem de nummers uit onderstaande zin over en zet je antwoord
daarachter.

Bron 1 bevestigt deze bewering (1) (kies uit: *wel/niet*), want ... (2)

“Puur kijkend naar de verkoopcijfers zou je kunnen zeggen: als schrijver
moet je het hebben van de 45-plusvrouw.” (tekst 2, regels 85-89)

- 1p **26** Beargumenteer in hoeverre de gegevens in bron 1 deze bewering **wel** of
niet bevestigen.
Neem de nummers uit onderstaande zin over en zet je antwoord
daarachter.

Bron 1 bevestigt deze bewering (1) (kies uit: *wel/niet*), want ... (2)

Deel 3

Tekst 3 Knoop eens een gesprek aan met iemand met wie u niets deelt

“Er is niet veel nodig om een wezenlijk menselijk fenomeen tot stand te laten komen.” (regels 3-5)

- 1p 27 Citeer twee verschillende woord(groep)en uit alinea 1 die dit fenomeen beschrijven.

Alinea 1 en 2 van tekst 3 geven een aantal redenen om gesprekken te voeren met elkaar.

- 3p 28 Noteer drie van deze redenen.

“Iedereen herkent de irritante waas waar je doorheen lijkt te moeten praten” (regels 50-52)

- 1p 29 Citeer uit alinea 3 een woordgroep van maximaal zes woorden die omschrijft welk element van het gesprek ontbreekt door deze waas.

“Het gesprek, functioneel of voor de lol, ongemakkelijk of betekenisvol, confronteert ons met een andere wereld” (regels 59-62)

Uit alinea 5 valt af te leiden welke andere voordelen gesprekken kunnen hebben.

- 2p 30 Beschrijf twee van deze voordelen.
Geef antwoord in een of meer volledige zinnen.

“Gesprekken voeren is moeilijk. En je kan het alleen leren door het te doen.” (regels 82-84)

Uit alinea 5 zijn kenmerken af te leiden waaraan een goed gesprek moet voldoen.

- 2p 31 Noem twee van deze kenmerken.

In tekst 3 komt twee keer de term ‘confrontaties’ voor (regels 87 en 106).

- 1p 32 Leg uit of deze term positief of negatief wordt bedoeld en waarom.
Neem de nummers uit onderstaande zin over en zet je antwoord daarachter.

De term ‘confrontaties’ wordt (1) (kies uit: *positief/negatief*) bedoeld, want hiermee bedoelt de auteur ...(2)... .

“De afgelopen tijd valt me ook op dat de afname van confrontaties ook als een bezuinigingsmaatregel wordt gezien.” (regels 105-108)

De voorbeelden in alinea 6 illustreren deze afname.

- 1p 33 Welk gevolg voor het gesprek blijkt uit deze voorbeelden?

Let op: de laatste vragen van dit examen staan op de volgende pagina.

Stel, in de zomervakantie ga je als vrijwilliger werken bij een zomerkamp. Je wilt tijdens dit kamp graag een totaalverbod op telefoons.

- 3p **34** Verzamel uit alinea 2 tot met 4 drie argumenten die een telefoonverbod ondersteunen.
Geef antwoord in een of meer volledige zinnen en gebruik voor je totale antwoord niet meer dan 40 woorden.

Lees tekstfragment 3.

Voor de auteur van tekst 3 is het voeren van gesprekken een kwestie van doen. Tekstfragment 3 signaleert op dit punt een probleem waarvoor appen een oplossing kan zijn.

- 1p **35** Voor welk probleem is appen op dit punt een oplossing, gelet op alinea 1 van tekstfragment 3?
Geef antwoord in een of meer volledige zinnen.

“Collega’s en vrienden spreken elkaar meer in een whatsappgroep (...) dan in het echt.” (tekst 3, regels 93-96)

De auteur van tekst 3 lijkt geen groot voorstander te zijn van gesprekken ‘via de app’.

- 1p **36** Geef uit alinea 2 van tekstfragment 3 twee redenen om juist wel positief te zijn over het voeren van gesprekken door te appen.
Geef antwoord in een of meer volledige zinnen.

“Geef de ongemakkelijkheid een kans.” (tekst 3, regels 136-137)

- 1p **37** Wat is een vorm van ongemak van het echte gesprek die naar voren komt in tekstfragment 3? Baseer je antwoord op alinea 3 van tekstfragment 3.

De auteur van tekst 3 adviseert om echt contact met elkaar te hebben.

- 1p **38** Noteer een kanttekening bij dit advies die je kunt afleiden uit alinea 4 van tekstfragment 3.
Geef antwoord in een of meer volledige zinnen.

Volgens tekstfragment 3 gaat het te ver om te zeggen dat we het voeren van echte gesprekken zijn verleerd.

- 1p **39** Beweert de auteur van tekst 3 juist wel dat we het voeren van echte gesprekken zijn verleerd?
- A** Ja, want ze beargumenteert dat de komst van digitale middelen het gesprek heeft verdrongen.
 - B** Ja, want ze doet een oproep om de afname van echt contact een halt toe te roepen.
 - C** Nee, maar ze is zich er terdege van bewust dat we dit risico wel lopen.
 - D** Nee, maar ze vindt wel dat we hebben verleerd om goed naar elkaar te luisteren.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift.